

# موک

## پدیده‌های نوظهور در آموزش الکترونیک... ترونیکی

اشاره

آیا تاکنون در مقام آموزشگر یا شاگرد در دوره‌های برخط ثبت‌نام کرده‌اید؟ کدام ویژگی‌ها را برجسته‌ترین ویژگی‌های این دوره‌ها می‌دانید؟ پیداست که دوره‌های برخط تفاوت‌های زیادی با دوره‌های حضوری دارند. موک از جمله دوره‌هایی است که اخیراً برخی از سازمان‌ها، به صورت برخط و غیر حضوری، ارائه می‌دهند. نگارنده سعی دارد در مقاله حاضر ویژگی‌های عمده این دوره‌ها را معرفی کند.

کلیدواژه‌ها: موک، ارزیابی، عملکرد، دوره‌های برخط

### موک؛ پدیده‌ای نوظهور

موک نوعی دوره برخط با هدف دسترسی یادگیرندگان به منابع یادگیری در فضای وب است. موک‌ها می‌توانند فارغ از ملاحظات سیاسی، اجتماعی، جغرافیایی و فرهنگی بین تعداد زیادی از افراد تعامل فعال ایجاد کنند.

موک پدیده‌ای به نسبت جدید، با عمری چند ساله است. اولین موک را در سال ۲۰۰۸ دانشگاه «مانیتوبا» ایجاد کرد. اما در سال‌های ۲۰۱۱ و ۲۰۱۲ پدیده موک چنان فراگیر شد که سال ۲۰۱۲ به عنوان سال موک نام‌گذاری شده است (پاپانو، ۲۰۱۲). موک‌ها در حالت اولیه به دو دسته تقسیم می‌شوند: «ایکس موک‌ها»<sup>۳</sup> و «سی موک‌ها»<sup>۴</sup>. این دسته‌بندی وسیع براساس آموزش یا الگویی آموزشی است که برای ارائه دوره آموزش استفاده می‌شود. ایکس موک‌ها از الگوی سخنرانی سنتی هدایت شده توسط ارائه‌دهنده استفاده می‌کنند. ایکس موک‌ها شامل سخنرانی‌های ویدئویی کوتاه (۳ تا ۳۰ دقیقه‌ای) درباره موضوعات با آزمون‌های ترکیبی و ارزیابی خودکار و تکرار مطالب هستند. از آنجا که در موک اندازه کلاس بسیار گسترده است، تعاملی بین آموزش‌دهنده و یادگیرنده وجود ندارد، مگر در بعضی دوره‌ها که دستیار تدریس و آموزشگران، به

طور جداگانه، مسئولیت پاسخ به سؤالات شاگردان را بر عهده دارند. در مقابل، سی موک‌ها (موک‌های ارتباط‌گرا) به حمایت همتایان، اجتماع‌های یادگیری و شبکه‌های یادگیرندگان وابسته‌اند. پایه اولیه سی موک‌ها این است که دانش در یک شبکه قرار دارد و به همین دلیل آن‌ها را سی موک یعنی موک ارتباط‌گرا می‌نامند. سی موک‌ها بر مبنای نظریه ارتباط‌گرایی، بر شبکه‌های یادگیرندگان برای تولید و نشر دانش با ساخت و گسترش شبکه‌های دانش موجود و تقویت استقلال یادگیرندگان مبتنی هستند (پیریز پیا، ۲۰۱۲). امروزه ارائه دوره‌های موک توسط دانشگاه‌های برتر، توجه زیادی را به خود جلب کرده و عامل مهمی برای ثبت نام‌های گسترده در موک‌هاست.

### طراحی و اجرای موک

موک‌ها از جهت طراحی تقریباً مانند دوره‌های دانشگاهی، شروع و پایان مشخصی دارند. در این دوره‌ها، علاوه بر کاربرد محتوای درس‌ها که معمولاً شامل ویدئو، اسلایدهای آموزشی، و منابعی برای مطالعه بیشتر آن درس‌هاست، مخاطبان می‌توانند از طریق گروه‌های مباحثه، آموخته‌ها و سؤالات خود را مطرح کنند و از طریق شرکت کنندگان دیگر،



## موک، نوعی دوره برخط با هدف دسترسی یادگیرندگان به منابع یادگیری در فضای وب است

منظور ایجاد زیربنایی برای دانش و مهارت‌ها و تخصص خود در دوره مشارکت می‌کنند.

■ **شرکت کنندگان منفعل<sup>۸</sup>:** شرکت کنندگان منفعل هیچ چیزی را در گروه‌ها منعکس نمی‌کنند یا در فعالیت‌های یادگیری مشارکت ندارند. آن‌ها ممکن است برای الگوبرداری از مواد یادگیری، ارزیابی‌ها و سایر مؤلفه‌های دوره و ابزارهایی که ممکن است به اهداف درازمدت آن‌ها مرتبط باشد، در دوره‌ها شرکت کنند. تفاوت عمده این گروه با افراد حاضر در این است که عمدتاً این گروه برای دریافت گواهی دوره مشارکت دارند.

■ **شرکت کنندگان فعال<sup>۹</sup>:** افرادی هستند که الزامات دوره را برای دستیابی به اهداف یادگیری کامل می‌کنند. شرکت کنندگان فعال کمترین درصد از کل شرکت کنندگان در موک‌ها را به خود اختصاص می‌دهند.

■ **افراد بدون حضور<sup>۱۰</sup>:** احتمالاً این گروه بیشترین تعداد ثبت نام کنندگان در موک را شامل می‌شوند. این گروه برای دوره ثبت نام می‌کنند، اما هرگز در آن درگیر نمی‌شوند. هرچند در ابتدا انگیزه شرکت در دوره را دارند، اما شور و علاقه آن‌ها از بین می‌رود، یا اولویت‌های دیگری برایشان ایجاد می‌شود که زمان لازم برای شرکت در دوره‌های دیگر را ندارند.

### انواع موک

۱. دوره گسترده برخط و باز<sup>۱۱</sup> (بوک)
۲. دوره توزیع شده آزاد مشارکتی<sup>۱۲</sup> (دوک)
۳. دوره برخط و باز محدود<sup>۱۳</sup> (لوک)

پاسخ سؤالات خود را به دست آورند. طراحی موک‌ها می‌تواند به صورتی باشد که امکان نظارت بالایی بر عملکرد مخاطب وجود داشته باشد، یا برعکس، مخاطب از سطح بالایی از استقلال برخوردار باشد. معمولاً مجری این دوره‌ها دانشگاه، سازمان یا نهادی دولتی یا غیردولتی است. اجرای موک‌ها در مواردی از قابلیت اجرایی بیشتری برخوردار است، از جمله هنگامی که مخاطبان یک درس یا یک دوره، تعداد زیادی از افراد در مکان‌های متفاوت باشند. در این صورت، خاصیت مقیاس‌پذیری موک‌ها موجب می‌شود دسترسی به این دوره‌ها برای تعداد زیادی از مخاطبان آموزشی در نقاط مختلف امکان‌پذیر شود (سلوین<sup>۹</sup>، ۲۰۱۱). فراهم بودن زیرساخت‌هایی از جمله دسترسی به اینترنت، از مهم‌ترین شرایط برای اجرای دوره‌های موک است.

### یادگیرنده در موک

موک دربرگیرنده یادگیرندگانی است که با اهداف متفاوتی برای آموزش ثبت نام می‌کنند. تحقیقات اخیر نشان داده است، از هزاران نفر که در موک ثبت نام می‌کنند، کمتر از ۱۰ درصد برای به پایان رساندن دوره و کسب اهداف یادگیری قصد واقعی دارند. پایین بودن میزان تکمیل کنندگان دوره، چالشی جدی برای طراحان موک است. اصولاً شرکت کنندگان در موک به چند دسته تقسیم می‌شوند:

### ■ افراد حاضر<sup>۷</sup>: کسانی که به طور فعال تنها در

انتخاب موضوعات شرکت می‌کنند. این مخاطبان از محتوای موک تنها برای رسیدن به اهداف خود در جای دیگر استفاده می‌کنند. گاهی اوقات هم به

موک  
پدیده‌ای به  
نسبت جدید  
با عمری  
چند ساله  
است



### جمع‌بندی

یادگیرندگان در موک از گروه‌های متفاوت و از نظر زمینه‌های اجتماعی و فرهنگی، آموزش و تجربه‌های حرفه‌ای، و موقعیت جغرافیایی با هم تفاوت دارند. با وجود گسترده بودن طیف یادگیرندگان موک، همه کسانی که در موک شرکت می‌کنند، لزوماً قصد تکمیل دوره را ندارند. ارائه مدرک یا گواهی پس از تکمیل دوره، اهمیت استفاده از تکنیک‌های ارزیابی برای اندازه‌گیری مشارکت و تعامل یادگیرنده در موک‌ها را مضاعف کرده است. با توجه به گستره موک‌ها و دسترسی آزاد آن برای همه شرکت کنندگان، ارزشیابی یادگیرندگان در موک بسیار مهم است؛ زیرا نه تنها بهبود نتایج یادگیری را تضمین می‌کند، بلکه به بهبود الگوی طراحی و ارائه موک‌ها کمک می‌کند.

### \* پی‌نوشت‌ها

1. Mooc
2. Pappano
3. xMOOCs
4. cMOOCs
5. Perez-Pea
6. Selwyn
7. Drop-Ins
8. Passive Participants
9. Active Participants
10. Ghosts
11. Big Open Online Course (Booc)
12. Distributed Open Collaborative Course (Dooc)
13. Little Open Online Course (Looc)
14. Massive Open Online Research (Mooc)
15. Small Private Online Course (Spok)
16. Synchronous Massive Open Online Courses (SMooc)

### \* منابع

1. Balfour, S. P.(2013). Assessing writing in MOOCs: Automated essay scoring and Calibrated Peer Review.
2. Research & Practice in Assessment, 8(1), 40-48.
3. Calderwood, B. J.(2013). MOOCs: Examining the Tsunami. Journal of Developmental Education, 36(3), 38-40.
4. Calibrated Peer Review.(2012). In Calibrated Peer Review. Retrieved from <http://cpr.molsci.ucla.edu/Home.aspx>
5. Pappano, L.(2012, November 2). The year of the MOOC. The New York Times.
6. Pérez-Peá, R.(2012). Top Universities Test the Online Appeal of Free. Retrieved from <http://www.nytimes.com/2012/07/18/education/top-universities-test-theonline-appeal-of-free.html>

۴. تحقیق گسترده برخط و باز<sup>۱۴</sup> (مور)
۵. دوره‌های برخط محدود و فردی<sup>۱۵</sup> (اسپوک)
۶. دوره‌های هم‌زمان گسترده برخط و باز<sup>۱۶</sup> (اسموک)

### ارزشیابی در موک

در ارزشیابی یادگیرنده در موک، یکی از مسائلی که باید به آن پرداخته شود، مطمئن شدن از این مسئله است که شخصی که در موک شرکت کرده، واقعاً همان فردی است که قرار است برای وی مدرک صادر شود؟ اگر قرار است گواهی صادر شود، آیا ارزشیابی باید به صورت برخط انجام شود یا حضوری؟ گواهی اعطا شده به یادگیرندگان موک چقدر ارزشمند و قابل اطمینان است؟ دلیل چنین پرسش‌هایی این است که در حال حاضر فناوری هیچ راهی ندارد تا مطمئن شود شخصی که دوره را ثبت‌نام کرده، با شخصی که تمرینات دوره را کامل می‌کند یا در آزمون دوره شرکت می‌کند یکسان است یا خیر!

در بعضی دوره‌ها به تمام افرادی که دوره را گذرانده‌اند یک گواهی حضور ساده اعطا می‌شود و یک گواهی با عنوان «گواهی رهگیری امضا» که تضمینی است، با هزینه بالا، صادر می‌شود. برای گواهی رهگیری امضا از سرعت و الگوی ضربات به صفحه کلید، گرفتن عکس در طی آزمون از طریق وب کم، امضایی مخصوص به فرد ایجاد می‌کنند.

برخی از دوره‌ها از مدل تلفیقی استفاده می‌کنند؛ موک و کلاس‌های رسمی. در این دوره‌ها، در انتهای دوره دانشجویان می‌توانند به انتخاب خود در یک آزمون استاندارد حضوری شرکت کنند.

گزینه دیگر به جای ارزشیابی از راه دور یا ارزشیابی حضوری، ارزشیابی همتایان است. یعنی ارزشیابی توسط سایر افرادی که در همان موک حضور داشته‌اند.

به طور کلی، ارزشیابی در موک به نظر برگزارکنندگان دوره، نوع موک مورد استفاده و دلایل استفاده از موک بستگی دارد.